

3. Нагнойный Я. П. О возможности назначения судебной экспертизы до возбуждения уголовного дела. *Криминалистика и судебная экспертиза*. Киев, 1967. Вып. 4. С. 6–7.

4. Степичев С. С., Хомовский А. А. Особенности производства по применению принудительных мер медицинского характера. *Социалистическая законность*. 1967. № 5. 58 с.

5. Овчинникова А. П. Сущность назначений принудительных мер медицинского характера : учеб. пособие. М. : ВЮЗИ, 1977. 46 с.

Одержано 16.04.2018

УДК 341.1/8

Олександр Андрійович Сіротов,

*слухач магістратури Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗМІСТУ КАТЕГОРІЇ «PERSONA NON GRATA»

У міжнародному праві існує велика кількість інститутів, які мають особливу специфіку та складний механізм реалізації. Подібним на сьогоднішній день є такий інститут міжнародного права, як *persona non grata*. У науковій літературі його представлено як частину дипломатичного та консульського права. Нормативною основою на якій ґрунтується інститут є низка міжнародно-правових актів, укладених у сфері дипломатичних та консульських зносин. Вказані особливості *persona non grata* підтверджують необхідність детального аналізу та теоретико-правової розробки цього явища з урахуванням положень міжнародних документів, звичаїв, а також схожих юридичних інститутів.

В юридичній літературі зміст та особливості підгалузей консульського та дипломатичного права окреслювались багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими, зокрема: Репецьким В. М., Дьоміною Ю. Г., Сандаровським К. К., Цимбрівським Т. С., Абашидзе А. Х., Бобильовою Г., Дударєвою О., Колосовою Ю., Казановою О. та інших. Водночас, незважаючи на це, аналіз категорії *persona non grata* належним чином не здійснювався.

Persona non grata системно належить до двох підгалузей міжнародного публічного права – дипломатичного та консульського права. У науковій літературі їх доволі часто ототожнюють,

визначаючи єдиним терміном, як «право зовнішніх зносин». З цього приводу доцільно було б висвітлити думку Сандаравського К.К., котрий вказує, що право зовнішніх зносин – це система норм і принципів міжнародного права, що регулюють на погодженій загальнодемократичній основі офіційні зв'язки і відносини між суб'єктами міжнародного права, які встановлюються і підтримуються їхніми органами зовнішніх зносин [1, с. 100]. Спираючись на цю тезу ми можемо стверджувати, що право зовнішніх зносин – це окрема правова сфера, в рамках якої існують самостійні підгалузі – дипломатичне та консульське право, системним елементом яких є *persona non grata*. Відповідному науковому висвітленню також підлягає питання про те, чи можна вказане явище вважати саме правовим інститутом, а не, наприклад, звичайним юридичним механізмом. Однак, для відповіді на це питання спершу необхідно визначити сутність *persona non grata* взагалі.

Термін «*persona non grata*» пов'язаний із визнанням дипломатичного представника урядом приймаючої держави небажаною персоною на їх території. Поняття походить від латинської або римської мови та дослівно переводиться як «небажана людина». Схоже визначення представлено у словнику іноземних слів Компелева Н. Г., де вказано, що *persona non grata* є дипломатичним представником, який не користується довірою з боку уряду тієї держави, куди його було призначено або фактично підірвав довіру до своєї особи через що підлягає відзиву [2]. Отже, науковці в переважній більшості відносять вказаний інститут до сфери дипломатичного права, що також підтверджується положенням низки міжнародних актів у даній області. Так, у статті 9 Віденської Конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року вказується: «держави перебування може в будь-який час, не будучи зобов'язана мотивувати своє рішення, повідомити акредитовану державу, що глава представництва або будь-кого з членів дипломатичного персоналу представництва є *persona non grata* або що будь-який інший член персоналу представництва є неприйнятним. У такому випадку акредитуюча держава повинна, відповідно, відкликати дану особу або припинити її функції в представництві. Та чи інша особа може бути оголошено *persona non grata* або непринятною до прибуття

на територію держави перебування [3]. Відповідно до положень того ж документа, главою представництва є особа, на котру акредитуючою державою покладено обов'язок діяти в якості такої персони. Членами дипломатичного персоналу є члени персоналу уряду, що мають дипломатичний ранг [3].

Як правило, визнання дипломатичного представника *persona non grata* здійснюється на етапі узгодження кандидатури дипломата з державою перебування. Міжнародною практикою прийнято узгоджувати такого суб'єкта шляхом видання агреману. Суверенним правом будь-якої держави є відмова у видачі агреману і запобігання таким чином призначення дипломатичним представником особи, небажаного для уряду країни перебування. Агреман (*agreement* – від фр. згода) – згода уряду приймаючої держави на призначення певної особи в якості дипломатичного представника акредитуючої держави. Дипломат, який не отримав агреман, вважається *persona non grata* [4, с. 50].

Крім цього, як відомо, дипломати користуються імунітетом від кримінальної юрисдикції держави перебування. Проте, за загальним правилом, даний суб'єкт не повинен порушувати законів держави перебування, тому у випадку вчинення кримінально караного діяння, кримінальна справа проти дипломата не порушується через імунітет, однак, такого дипломата оголошують *persona non grata*. Це, в свою чергу, викликає необхідність залишення останнім країни перебування у відведений строк [4, с. 61].

Аналогічні процедуру застосування до суб'єкта інституту *persona non grata* закріплено у статті 23 Віденської Конвенції про консульські зносини від 24 квітня 1963 року. Відмінність полягає лише в тому, що останній акт закріплює можливість визнання «небажаною» особи, яка займає відповідну консульську посаду [5]. Беручи до уваги особливості положень представлених міжнародно-правових актів можна стверджувати, що інститут *persona non grata* застосовується виключно до консульських чи дипломатичних посадових осіб. Інші суб'єкти фактично не можуть набути вказаного правового статусу.

Отже, враховуючи вищенаведене ми можемо зробити висновки про те, що інститут *persona non grata* існує виключно в рамках дипломатичних та консульських зносин, так як його дія розповсюджується на суб'єктів цих підгалузей права. З цього виходить, що інститут фактично не може бути застосовано

до осіб, які не мають відповідного правового статусу. Усі суб'єкти, що не відносяться до консульського або дипломатичного складу посадових осіб, не можуть бути визнані *persona non grata*. З іншого боку до подібних суб'єктів можна застосувати інші примусові заходи, передбачені законодавством.

Підводячи підсумки слід вказати, інститут *persona non grata* має доволі вузьку специфіку, якщо виходити із положень міжнародних нормативних актів, що регулюють процес його застосування. З іншого боку у ЗМІ досить часто поняття «*persona non grata*» використовується невірно, що приводить до викривлення сприйняття сутності описуваного явища.

Список бібліографічних посилань

1. Міжнародне публічне право : у 3-х томах / Антипенко В. Ф., Тимченко Л. Д., Беглий О. В., Горян Е. В. та ін. Київ : Нац. авіац. ун-т, 2012. Т. I. 420 с.

2. Компелев Н. Г. Словник іншомовних слів. URL: <http://www.jnsn.com.ua/ures/book/index.shtml> (дата звернення: 07.04.2018).

3. Віденська конвенція про дипломатичні зносини : від 18.04.1961 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_048 (дата звернення: 07.04.2018).

4. Гулієв А.Д. Дипломатичний протокол та етикет : практикум. Київ : Нац. авіац. ун-т, 2014. 96 с.

5. Віденська Конвенція про консульські зносини : від 24.04.1963 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047 (дата звернення: 07.04.2018).

Одержано 16.04.2018

УДК 341.231:006.032

Марина Вікторівна Сидорук,

здобувач Національної академії внутрішніх справ

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

У сучасному світі, коли проблема прав людини вийшла далеко за межі окремої держави, виникла необхідність у створенні універсальних міжнародно-правових стандартів, які також визнаються як основні права людини.